

ELEMENTELE DECORATIVE ALE CĂNILOR GETO-DACICE

DE

VASILE URSACHI

După cum este bine cunoscut, ceramica geto-dacică a fost împărțită în două mari categorii: cea lucrată cu mâna și la roata olarului. Atât una cât și cealaltă cunosc aproape toată gama tipurilor de vase din repertoriul ceramic bogat al geto-dacilor, cu deosebirea că unele forme au mai multe variante sau sunt mai numeroase și cuprind perioade mai lungi de confecționare și folosire. Același fenomen se întâmplă și cu categoria de vase de care ne vom ocupa în studiul de față, atât din punct de vedere al formei, cât și al decorului. Materialul de bază îl constituie cel provenit din cetatea dacică de la Brad și în mai mică măsură de la Răcățiu sau alte stațiuni dacice.

Cana cu o toartă lucrată cu mâna. Este forma cea mai răspândită, cu o bogată varietate în ceea ce privește profilul și dimensiunile. Am deosebit 5 variante dintre care, primele două, confecționate mai ales, din pastă grosieră, constituie punctul de plecare pentru determinarea specific dacică a cănilor cu o toartă, caracteristice secolelor II-I î.e.n., după care transpunerea la roată va face să se micșoreze numărul acestui tip de recipient, lucrat la mână.

Următoarele trei variante de căni descoperite la Brad fac parte din inventarul nivelurilor II-III și IV dacice de pe acropolă, datate în limitele secolelor II î.e.n.-I e.n. și sunt confecționate, cu mici excepții, din pastă fină cu lustru la exterior, de culoare neagră, cenușie sau cărămizie. Profilul acestor vase, frumusețea torților și eleganța formelor constituie adevărate elemente de decor, ceea ce ne obligă să insistăm puțin asupra lor.

Varianta a treia o reprezintă cănilor cu corpul bitronconic, mai scunde, unirea celor două trunchiuri de con fiind bine marcată, fundul drept, buza ușor răsfrântă și rotunjită; sunt prevăzute cu câte o toartă ușor supraînălțată. Caracteristică este egalitatea celor două trunchiuri de con. Toarta este în general ovală în secțiune sau rotundă. Cuprinde cel mai mare număr de piese descoperite la Brad. Această variantă corespunde în mare parte tipului I de cană stabilit de I. H. Crișan pentru faza a II-a mijlocie a ceramicii daco-getice, cu deosebirea că marcarea unirii celor două trunchiuri de con, cât și egalitatea acestora în dimensiuni le apropie mai mult de tipul II al vaselor din această etapă¹.

A patra variantă se caracterizează prin mărirea trunchiului de con superior față de cel inferior, profilarea buzei și uneori a fundului, ceea ce îi dă o oarecare eleganță. Celelalte elemente sunt ca la varianta precedentă. Numărul lor este mai mic în comparație cu cele din varianta anterioară, dar sunt prezente și în așezarea deschisă. Corespund tipului II de cană al ceramicii geto-dacice din faza a II-a mijlocie a lui I. H. Crișan².

Atât a treia cât și a patra variantă a cănilor cu o toartă sunt prezente în toate marile așezări dacice cercetate. Este suficient să amintim prezența lor la Poiana³, Răcățiu⁴, Bâțca Doamnei⁵, Cândești⁶, Grădiștea⁷, Tinosu⁸, Popești⁹, Ocnîța¹⁰, Pecica¹¹, unde au fost datate în secolele II-I î.e.n.

Ultima variantă a cănilor cu o toartă o reprezintă cele la care partea superioară a trunchiului de con se transformă într-un cilindru iar corpul se rotunjește. Datorită eleganței lor, multe din ele au fost considerate adevărate căni de lux, mai ales că sunt prevăzute cu torți frumos decorate prin torsionare a doi-trei cilindri,

¹ E. Moscalu, *Ceramica traco-getică*, București, 1983, p. 36.

² R. și Ec. Vulpe, în *Dacia*, III-IV, p. 283, fig. 27.

³ I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică*, București, 1969, p. 135-137.

⁴ E. Moscalu, *Ceramica ...*, pl. XXVII/7.

⁵ C. Mătasă, M. Zamoșteanu, *Săpăturile de la Pietra Neamf*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 341, fig. 3/9.

⁶ V. Căpitanu, în *Carpica*, VIII, 1976, fig. 13/3.

⁷ R. și Ec. Vulpe, în *Dacia*, III-IV, fig. 42.

⁸ I. H. Crișan, *Ceramica ...*, p. 163.

⁹ Săpături V. Căpitanu, V. Ursachi.

¹⁰ D. Popescu, *Dacia*, N. S., II, 1958, p. 185.

¹¹ V. Pârvan, *Getica*, București, 1926, fig. 123-127.

crestare, alveolare sau formate din două sau trei vergele alăturate, iar pe buza unor exemplare se află alte elemente de decor, cum ar fi brăie simple sau butoni rotunzi. Unele căni au fundul ușor profilat sau în formă de umbo. Menționăm că asemenea căni de lux există și la variantele trei și patru din studiul nostru, dar numărul lor, însă, este destul de redus.

Vase de acest tip s-au descoperit în majoritatea așezărilor dacice de tip „dava”. Este suficient să amintim prezența lor la Răcătău¹², Bâta Doamnei¹³, Poiana¹⁴, Piscu Crăsani¹⁵, Popești¹⁶, Zimnicea¹⁷, Pecica¹⁸, datate în secolele II-I î.e.n. Cele mai bune analogii le au cu vasele descoperite la Ciolăneștii din Deal într-un complex închis, datat la sfârșitul secolului II î.e.n. și începutul secolului I î.e.n.¹⁹ I. H. Crișan le încadrează în tipul III al fazei a II-a mijlocie a ceramicii geto-dacice și le consideră ca o fază evolutivă a tipului II de cană, care și din punct de vedere cronologic o continuă până la transpunerea la roată, fiind considerată pe drept cuvânt, prototipul cănilor de lux lucrate la roată din perioada „clasică” a culturii dacice. Consemnând că și la Brad această variantă de cană nu apare în nivelurile mai noi, respectiv secolele I î.e.n. și I e.n., întărim ipoteza formulată de I. H. Crișan, după care tipul III de cană lucrată la mână dispăre odată cu apariția celor lucrate la roată²⁰.

Revenind la decorul acestui tip de vas trebuie să consemnăm existența unui repertoriu destul de sărac, dat fiind faptul că marea majoritate a cănilor din această perioadă sunt lustruite pe întreaga suprafață, uneori chiar și în interior, ceea ce le conferă o oarecare impermeabilitate, care ne demonstrează folosirea lor nu atât la preparatul hranei deoarece rezistența la repetate expuneri la foc era minimă, cât, mai ales, la păstrarea și consumarea lichidelor. În sprijinul acestei ipoteze vine și faptul că în majoritatea așezărilor dacice se găsesc și numeroase lustruitoare din lut ars a căror formă și mărime demonstrează folosirea la lustruirea unor suprafețe mari, cum este cazul acestor vase, care, în general, nu prezintă decor în relief sau motive lustruite.

Doar primele tipuri de căni prezintă un decor destul de simplu, format din proeminențe conice pe partea bombată sau pastile pe umăr, ca de pildă exemplarul de la Potelu (Pl. III/9). Mici proeminențe conice apar și pe un exemplar de la Morești. La acestea se mai adaugă decorul incizat, prezent în special pe buza vasului, linii în zig-zag sau brădușul, în poziție verticală, pe gâtul vasului cum este exemplarul de la Ciugud²¹.

Pe lângă rolul utilitar pe care îl au torțile în arhitectura vaselor, prin ornamentele pe care le prezintă, ele îndeplinesc și un rol decorativ. Se pot deosebi torți cu nodozități, realizate prin separarea unor porțiuni din suprafață cu ajutorul unor caneluri sau crestături mai mult sau mai puțin adânci, unele cu câte două sau mai multe asemenea nodozități, caneluri verticale pe suprafața torții, ornamente în relief la baza torților (imitație după cele grecești), torți în torsadă, realizate prin împletirea reală sau numai aparentă a unor „fire” sau cilindri, ori numai alăturarea a doi sau trei cilindri (Pl. I/1-11; Pl. III/1-3, 6, 7, 11, 12).

Cană cu o toartă lucrată la roată. Alături de fructieră acest recipient cunoaște cel mai bogat repertoriu de forme și decor, la care adăugăm un mare număr de exemplare. Și acest tip de vas a fost inițial transpus la roată după formele lucrate cu mâna, dar diversificarea lui a cunoscut o amploare deosebită la Brad în nivelurile III și IV de pe acropolă. Atât dimensiunile, cât și motivele decorative, constituie un adevărat tezaur, care face și din acest tip de vas un element definitoriu pentru meșteșugul olăritului la daci.

Rămânând la cele prezentate pentru cămile lucrate cu mâna, referitor la tipologie adăugăm acum existența a două variante și anume cămile bitronconice și cele cu corp rotunjit, care, de altfel, constituie transpunerea la roată a celor lucrate cu mâna. Atât prima variantă cât și a doua sunt de dimensiuni mijlocii și mici, uneori chiar miniaturi, lucrate din pastă cenușie sau roșie, cu decor realizat prin lustruire sau incizie, dispus mai ales pe gât și umăr. Torțile sunt ovale sau în bandă, decorate cu nervuri în relief sau caneluri longitudinale. I. H. Crișan le încadrează în două tipuri pentru faza a II-a mijlocie și un singur tip, al doilea, pentru faza a III-a clasică a ceramicii dacice, datând cămile lucrate la roată în secolele II î.e.n.-I e.n.²² E. Moscalu, care se ocupă în mod

¹² E. Moscalu, *Ceramica ...*, p. 127.

¹³ I. H. Crișan, *Ceramica ...*, pl. LXXXI/2, 6.

¹⁴ E. Moscalu, *Ceramica ...*, p. 70-71.

¹⁵ I. H. Crișan, *În legătură cu cuptoarele de ars ceramică la daco-geții din epoca Latène*, în *Apulum*, VI, 1967, p. 111-118.

¹⁶ E. Moscalu, *Ceramica ...*, p. 53.

¹⁷ I. H. Crișan, *Ceramica ...*, p. 161.

¹⁸ G. Simion, *Despre cultura geto-dacă din nordul Dobrogei, în lumina descoperirilor de la Enisala*, în *Peuce*, II, 1971, p. 75, fig. 7/a.

¹⁹ E. Bujor, în *Materiale*, V, p. 375, pl. I/5; idem, în *SCIV*, VI, 1955, 3-4, p. 577, pl. III/1.

²⁰ N. Harțușche, Fl. Anastasiu, *Brăilița*, p. 33, pl. 63/6.

²¹ I. H. Crișan, *Ceramica ...*, pl. CLXI/2.

²² Săpături V. Căpitanu, V. Ursachi.

special de originea acestui tip de cană lucrată la roată, le încadrează în tipul 6, căni bitronconice, varianta 6/a și 6/c, pe care le datează în secolele VI î.e.n. – I e.n.²³

S-au descoperit și câteva exemplare, care au toartă în bandă ce pornește de sub buză și pe care E. Moscalu le încadrează în alt tip de vas – tipul 9 – căni bitronconice, varianta 9/a. Spre deosebire de cele descoperite la Viile (Constanța), Adamclisi, Enisala sau din Bulgaria²⁴, pe baza cărora s-a făcut clasificarea, cele de la Brad au corpul rotunjit și nu unghiular. Ele au fost datate în secolele III-II î.e.n., fiind considerate ca produse locale, cu toate că au mânerle prinse sub margine, element ce constituie o caracteristică a cănilor grecești de tip IX de la Apollonia. Cănille de acest tip de la Brad au fost descoperite în cel de al doilea nivel dacic, deci corespund datării pieselor similare din zona sud-dunăreană.

Tot ca o variantă a cănilor cu o toartă sunt și cele câteva exemplare, care au corpul rotunjit, buza evazată și fundul inelat, ceva mai înalt, ca un postament, pe care E. Moscalu le-a înglobat în varianta 6/b și le datează în secolele V-IV î.e.n., dar pe care noi le-am descoperit numai în nivelurile III și IV dacic, respectiv secolele I î.e.n.-I e.n. Este adevărat că toarta nu este așa de mult supraînălțată, dar profilul vasului este oarecum identic cu acestea²⁵.

Am mai putea adăuga prezența unor căni, care au buza ca un fel de guler, element ce se perpetuează și în perioada următoare, în ceramica lucrată la roată a dacilor liberi. Este o formă caracteristică ceramicii romane de unde a și fost, probabil, imitată, și aparține secolului I e.n.-începutul secolului II e.n. Exemplarele din pastă roșie sunt mai puține ca număr, dar existau în toate nivelurile – de la 4, în primul nivel dacic pe acropolă, la 211 în ultimul, iar în așezarea deschisă de la 2 în primul la 98 în cel de al treilea.

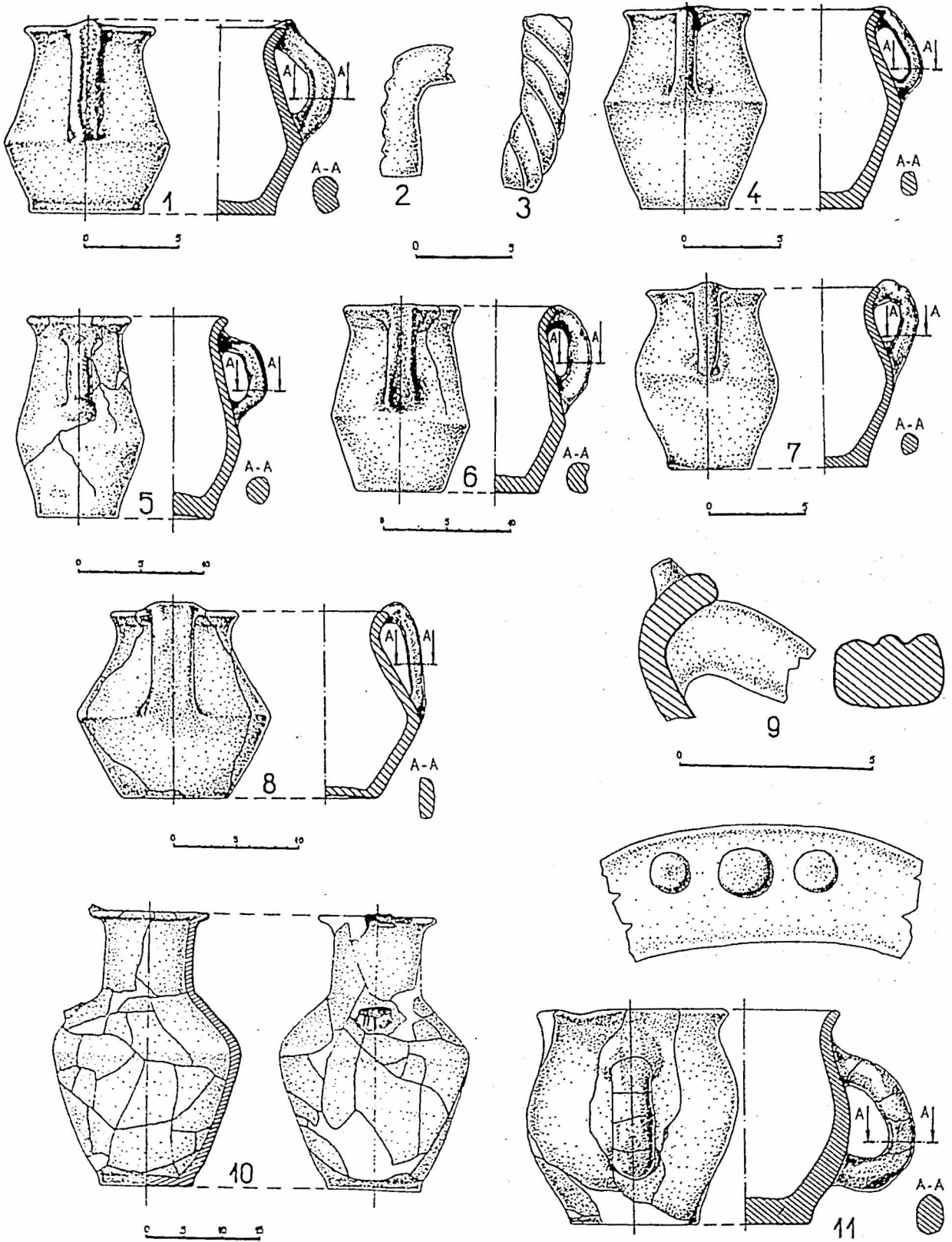
Analogii pentru cănille lucrate la roată există în toate așezările dacice, constituind prezența cea mai numeroasă din inventarul acestora. Ne rezumăm a trinite la principalele așezări: Bâtea-Doamnei, Răcățău, Poiana, Barboși, Căndești, Calu, Popești, Ocița, Piscu Crăsani, Tinosu, Sighișoara, Piatra Craivei, Tilișca, Pecica, Munții Orăștiei etc.

Elementele decorative ale cănilor lucrate la roată sunt mult mai bogate și cuprind atât motive lustruite cât și adâncite sau în relief. La acestea adăugăm marca varietate a torșilor. Decorul lustruit cuprinde gama cea mai bogată a motivelor, care este transpus, mai ales, pe gâtul vasului, pe umăr și foarte rar spre fundul recipientului. Dintre motive remarcăm: linii în zig-zag, dispuse vertical sub buză până la umăr (Pl. II/1; Pl. V/2); brăduț cu ramurile în jos, din loc în loc, pe gâtul căunii, alternând cu suprafețe mate, mărginite la bază cu două linii orizontale (Pl. II/1, 2, 17; Pl. V/8); dungi late, alternând cu linii oblice lustruite pe suprafețe mate verticale, de aceleași dimensiuni cu dungi pomenite, dispuse pe gât, la bază fiind mărginite de trei linii orizontale și o linie adâncită, realizată la roată, tot orizontală (Pl. II/8); linii verticale, alternând cu suprafețe mate mărginite în partea inferioară de un prag, realizat la roată (Pl. II/4, 5; Pl. III/4, 5; Pl. V/7, 11, 18); registru de dungi lustruite pe gât, mărginit de un prag orizontal în partea de jos și o nervură în relief, sub buză, alternând cu suprafețe mate și porțiuni în „ciucuri” cu vârful în jos (Pl. II/3; Pl. V/5); benzi late lustruite dispuse vertical pe gât, alternând cu benzi mate și linii oblice, bandă îngustă lustruită, linie în zig-zag, verticală, linie dreaptă verticală, după care urmează o altă linie în zig-zag, bandă îngustă (Pl. II/6); benzi nu prea late, orizontale, alternând cu benzi mate dispuse pe partea bombată a vasului (Pl. II/9; Pl. V/4, 14); benzi înguste lustruite, alternând cu benzi mate, dispuse vertical pe umăr, registru mărginit, în partea de sus, de un șir de câteva adâncituri orizontale, realizate la roata olarului, și pragul de pe umăr (Pl. II/8, 11, 12, 14; Pl. V/3, 5, 6, 12, 14); benzi late lustruite alternând cu benzi și mai late, mate, în poziție verticală pe gâtul vasului (Pl. II/13, 15, 16, 17, 19); linii înguste lustruite, alternând cu linii mate, dispuse oblic pe gâtul vasului, gât marcat de două nervuri în relief, realizate la roată (Pl. V/1, 4, 6); benzi late lustruite, dispuse vertical pe gât, alternând cu benzi mate, fiecare din aceste benzi mate având câte două linii ondulate, dispuse, de asemenea, vertical, alternând cu spații mai mici mate (Pl. V/9); benzi înguste, lustruite, dispuse vertical pe gâtul vasului, alternând cu benzi late mate, formând în registrul de sus, pe umăr, un decor de linii lustruite dispuse „în căpriori”, mărginit în partea de jos, de o bandă îngustă, lustruită, dispusă orizontal (Pl. V/8); registru format din câte două linii lustruite, dispuse „în căpriori” pe gâtul vasului, mărginit de o linie lustruită în partea de sus, sub buză, și mai multe linii lustruite în partea de jos, orizontale (Pl. II/10); un registru format din câte trei unghiuri cu vârful în sus, mărginite de linii lustruite, alternând cu altele de

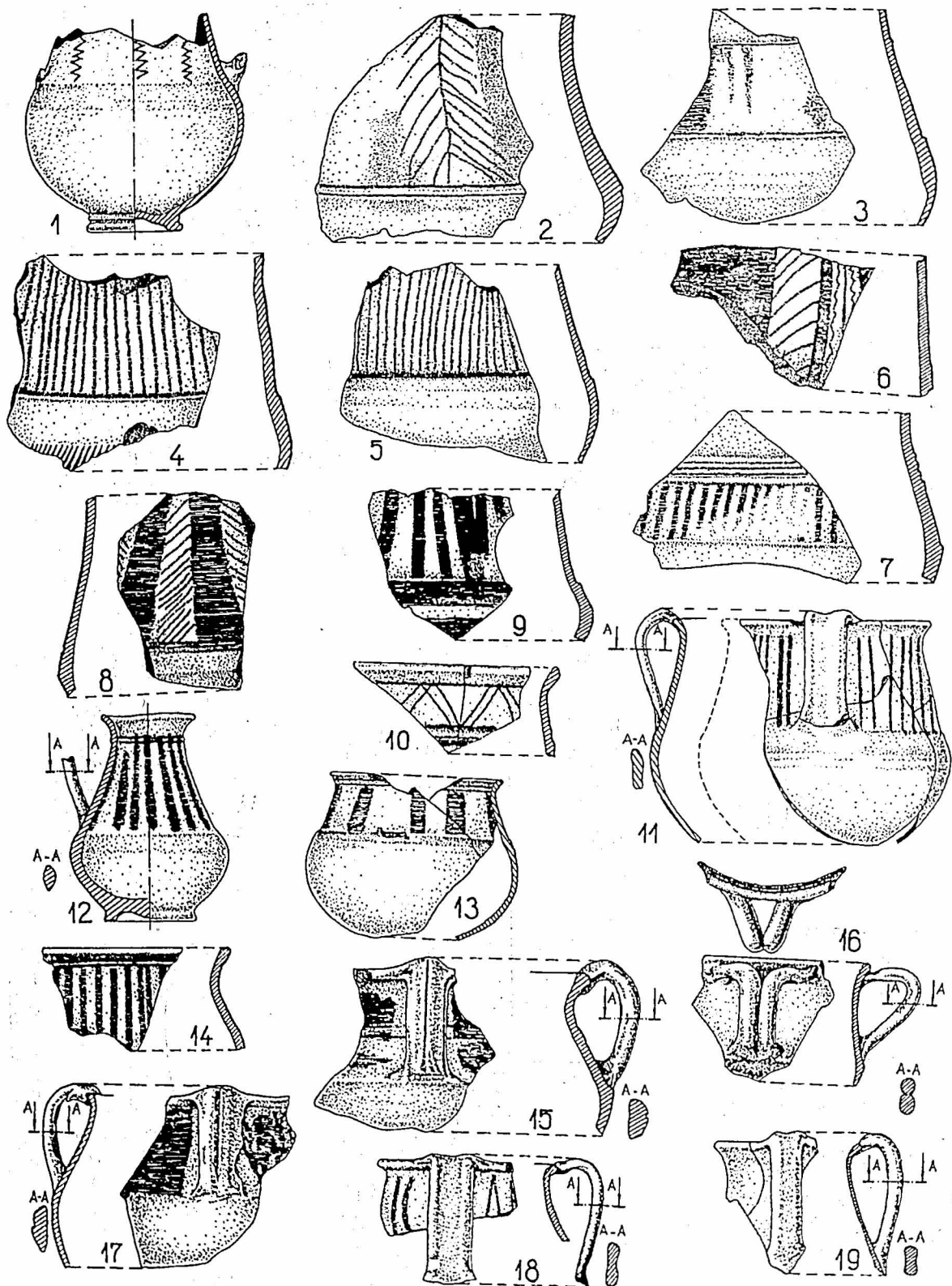
²³ I. H. Crișan, *Ceramica ...*, fig. 101.

²⁵ Vezi notele 22 și 23.

²⁴ A. Buzilă, în *MemAntiq.*, IV-V, 1972-1973 (1975), fig. 3/4.

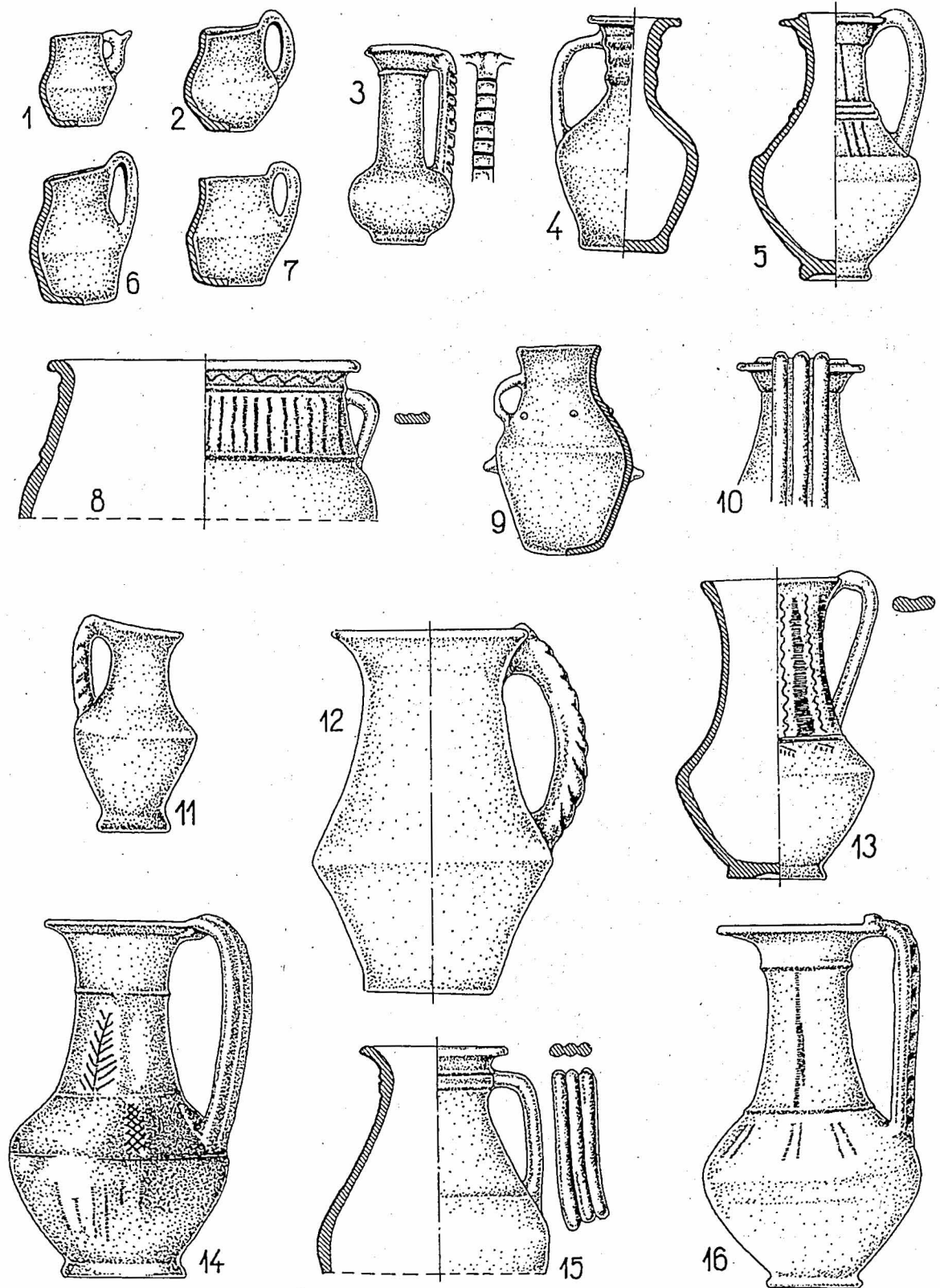

Pl. I. Căni descoperite la Brad.

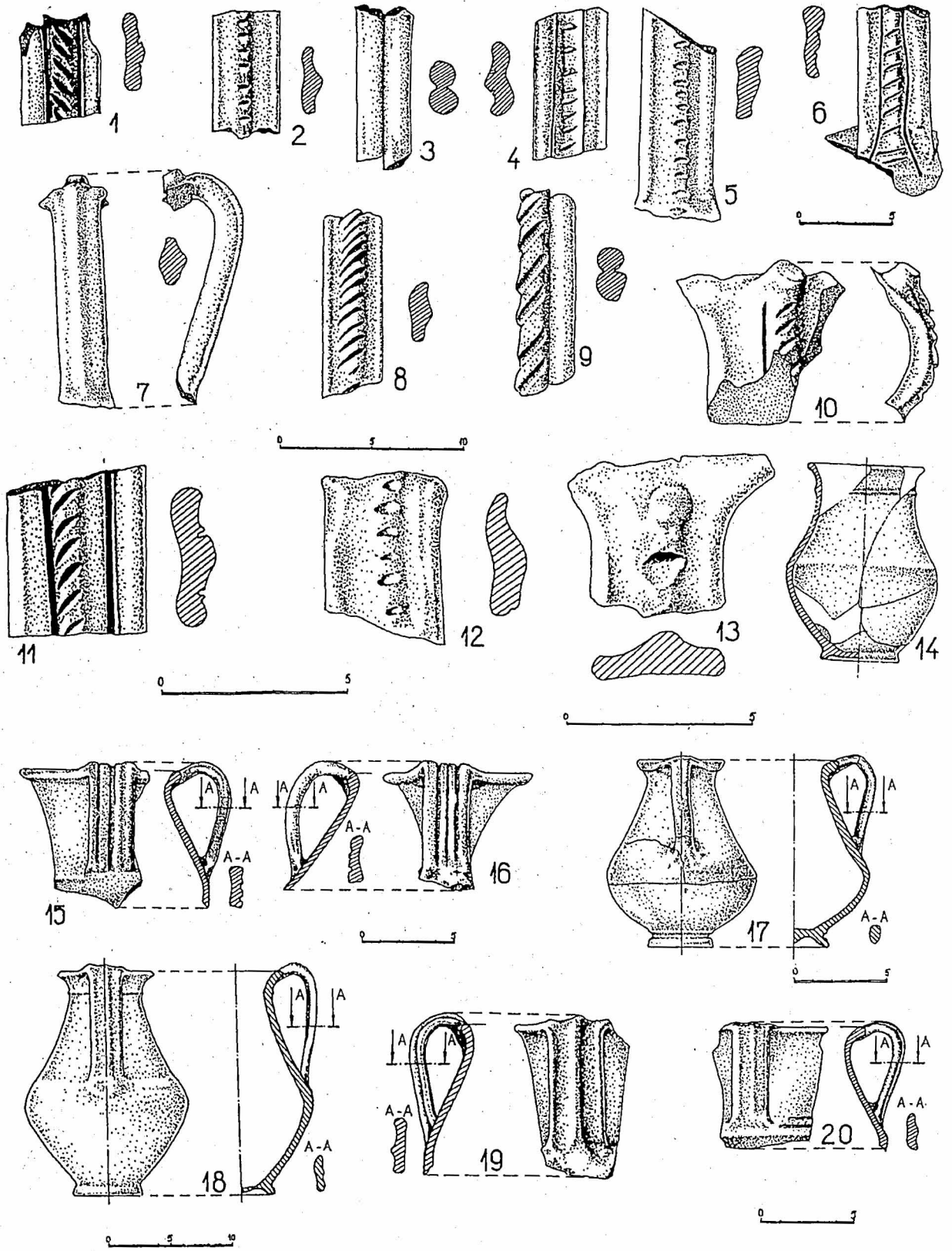

Pl. II. Căni descoperite la Brad.

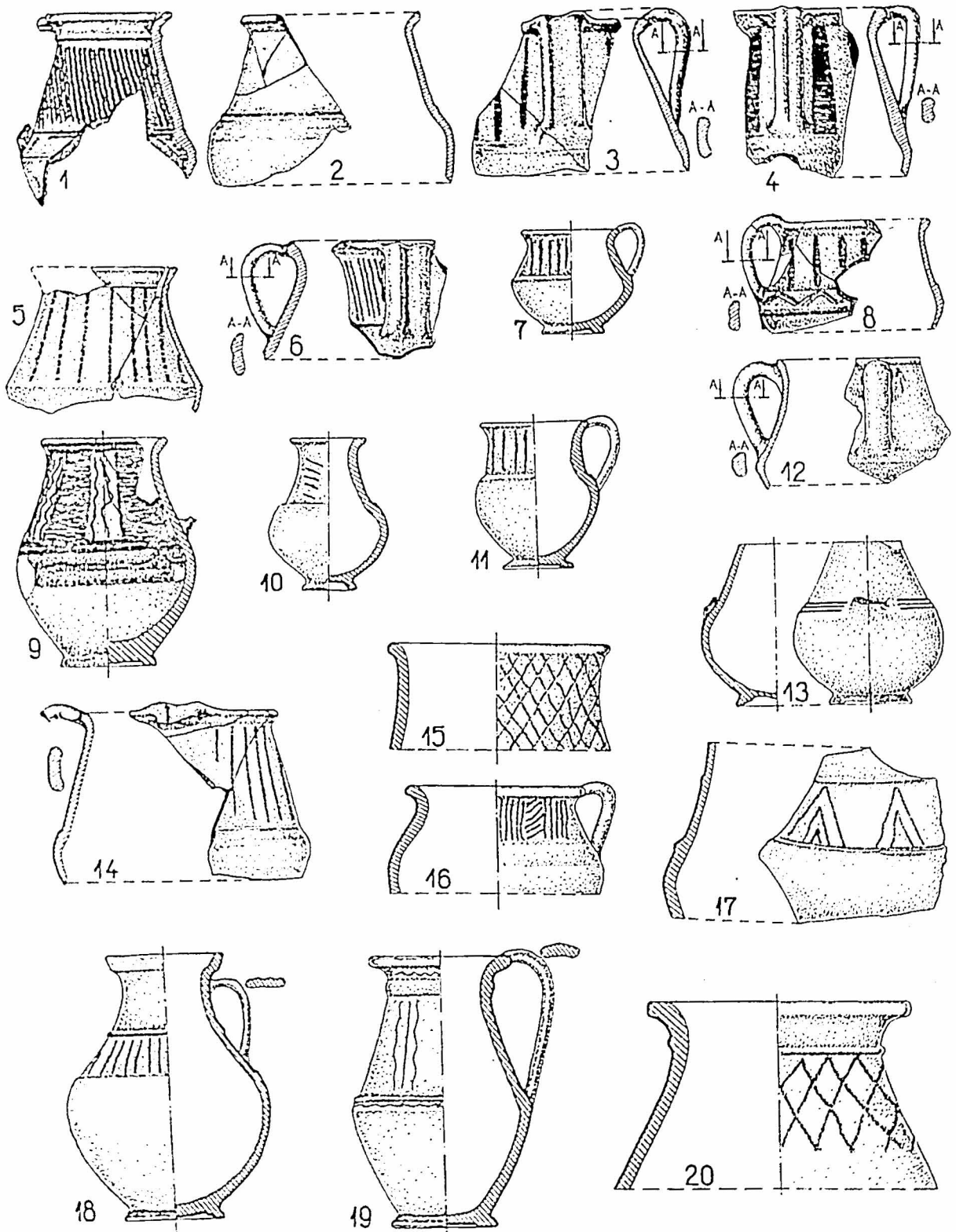

Pl. III. Căni lucrate cu mâna și la roată descoperite la Brad și în alte așezări geto-dacice. 8, 13 – Brad; 1-7, 9, 10-12, 14, 16 – după I. H. Crișan.

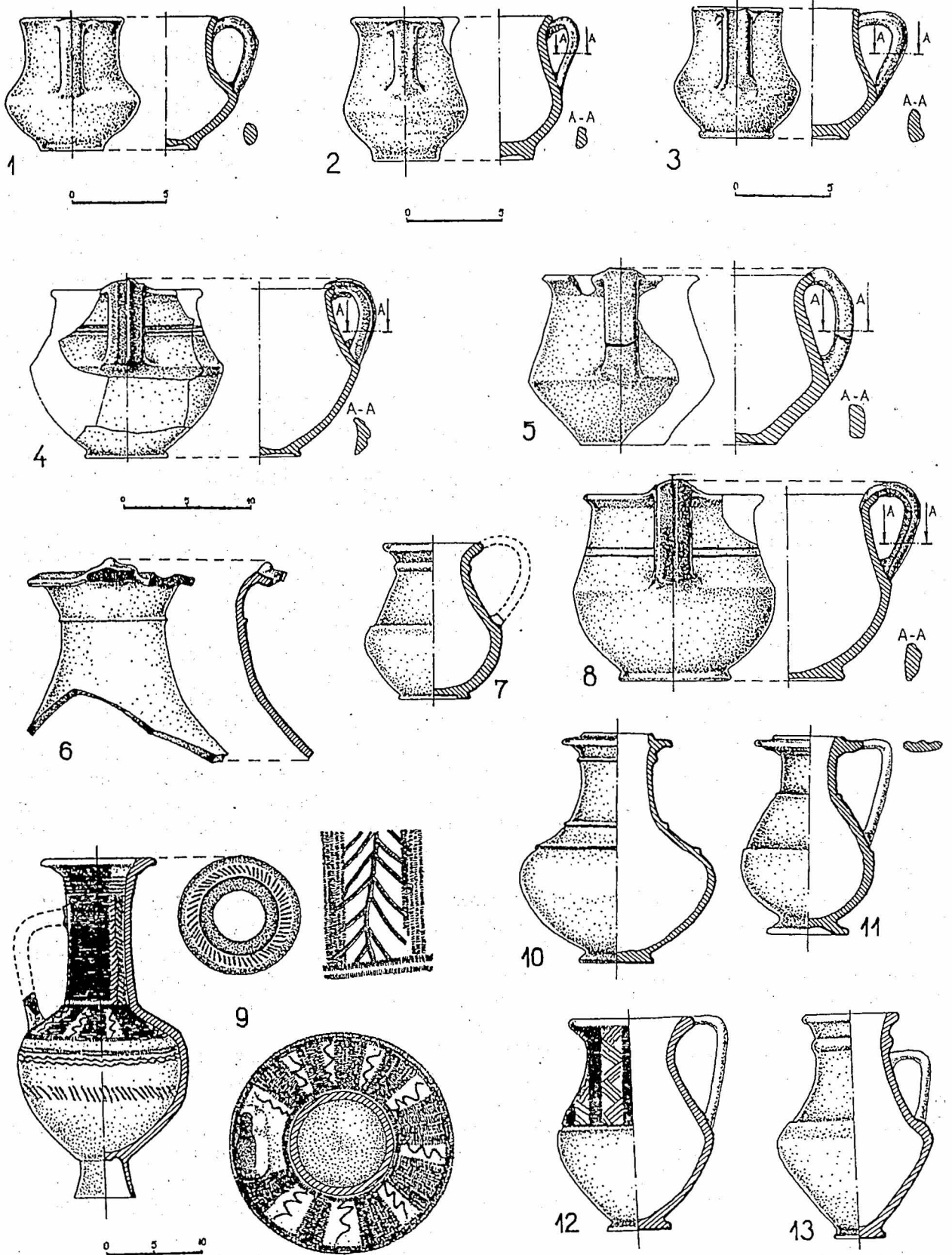

Pl. IV. Căni descoperite la Brad.

Pl. V. Căni descoperite la Brad (1-6, 8, 9, 12-17, 20) și Răcăuțu (7, 10, 11, 18, 19, după V. Căpitanu).

Pl. VI. Căni descoperite la Brad (1-6, 8, 9) și Răcățiu (7, 10-13, după V. Căpitanu).

câte două unghiuri și o linie orizontală sau două, în partea de jos, lustruite (Pl. V/17); trei sau patru linii, dispuse orizontal pe mijlocul gâtului (Pl. VI/4); linii dispuse în rețea, formând romburi pe gât, mărginite în partea de sus de o nervură în relief, orizontală, pe buză (Pl. V/15, 20); linie în val, orizontală, dispusă sub buză și apoi un registru de linii verticale, alternând cu spații mai late, mate, mărginite de câte o nervură în relief (Pl. V/19); linii verticale alternând cu linii oblice dispuse pe gâtul vasului (Pl. V/16); benzi late, verticale, alternând cu benzi mate și câte patru linii dispuse „în câpriori”, dar vertical (Pl. VI/12); linii oblice pe gâtul vasului, din loc în loc (Pl. V/10).

Fără a avea pretenția că am epuizat gama de motive decorative realizate prin lustruire pe cămile geto-dacice lucrate la roată, trebuie să presupunem încă multe alte variante pe care nu le-am descoperit.

Decorul în relief este mult mai puțin frecvent pe cămile geto-dacice lucrate la roată. El constă, mai ales, din nervuri în relief, la baza gâtului, realizate la roată, sub buză, pe gât, pe umăr sau la curbura maximă a vasului (Pl. II/10, 18; Pl. V/2; Pl. VI/7, 10, 11, 13).

Motivul adâncit se prezintă sub forma unor șanțuiri realizate la roată, dispuse la punctul maxim al curburii căinii sau pe gât, orizontal (Pl. V/13). De cele mai multe ori ele separă unele registre de decor lustruit sau se integrează într-unul combinat.

Cana de lux. Sunt recipiente de dimensiuni mijlocii sau mari, cu corpul bitronconic sau rotunjit, cu gât prelung, buza evazată, uneori profilată sau mult lățită orizontal, fundul inelar, uneori mai înalt și evazat ca un pedestal, prevăzute cu o toartă în bandă ce pornește din buza vasului puțin supraînălțată ce cade pe umăr. Un singur exemplar are toartă, care pornește de sub buză, formată din trei cilindri lipiți, care s-ar încadra în varianta 9/a a lui E. Moscalu, datată în secolele III-II î.e.n., dar care la Brad a fost descoperită într-un complex datat la sfârșitul secolului II î.e.n. și începutul secolului I î.e.n.

De remarcat, la cămile de lux, finețea cu care au fost lucrate, proporțiile elegante și marea varietate a decorului, care a determinat și denumirea. Motivele decorative, dispuse în special pe gât și umăr, constau din motive diverse, realizate prin lustruire, nervuri în relief, incizii la care se adaugă o gamă foarte variată a torșilor, formate din benzi late cu nervuri în relief, caneluri, cilindri lipiți sau împlețiți, creștături, butoni conici pe buză sau pe corpul superior al torșii etc. Cele mai multe sunt lucrate din pastă fină, cenușie, fără să lipsească, însă, și exemplare roșii, dar foarte puține, cu aceleași caracteristici, prezente atât pe acropolă cât și în așezarea deschisă, ceea ce înseamnă că nu era un obiect de lux folosit numai de o parte a populației, cu toate că reprezintă cu adevărat un produs ce presupune un rafinament al execuției, care le apropie de adevărate lucrări de artă.

Considerăm că vasul în discuție apare în cel de al doilea nivel dacic, către sfârșitul secolului II î.e.n. și se dezvoltă mai ales în secolul I î.e.n. Pentru perioada următoare cana de lux nu mai apare în repertoriul de forme al ceramicii carpice sau, dacă apare, este mult modificată și nu are aceeași eleganță. În general se poate considera că reprezintă transpunerea la roată a cănilor lucrate la mână din secolele III-II î.e.n. I. H. Crișan le inserează în tipul I al cănilor cu o toartă din faza a III-a clasică. Cele mai apropiate analogii se găsesc la Bâta Doamnei²⁶, Răcățiu²⁷, Poiana²⁸, Pecica²⁹.

Ca și la cămile simple, decorul este realizat pe umăr, gât, buză și torși. Cel mai frecvent este cel realizat prin lustruire și constă, mai ales, din linii dispuse în raze pe buză, ușor înclinate spre dreapta (Pl. VI/9). Sub buză există același decor, iar pe gât apar linii drepte verticale, care încadrează motivul brăduțului, de asemenea, lustruit. Sub buză sunt 4-5 nervuri în relief, realizate la roată; același tip de decor este pe buză, cu cele câteva nervuri în relief, după care urmează benzi late lustruite, care încadrează același motiv al brăduțului, în poziție verticală, cu ramurile în jos. Gâtul este separat de corpul vasului cu un motiv din linii drepte scurte verticale, după care, umărul este bogat ornamentat cu benzi late ce alternează cu linii în val, verticale. Corpul bombat al căinii este decorat cu linii orizontale lustruite, alternate de zone mate și linii ondulate. Partea inferioară este mată, cu un registru nu prea lat, orizontal, format din linii oblice lustruite (Pl. VI/9); apar și benzi late lustruite dispuse vertical pe gâtul vasului, care alternează cu zone mate de linii ondulate, verticale, lustruite. La unirea gâtului cu corpul căinii apare o linie lustruită orizontală. Pe umăr, din loc în loc, există linii oblice lustruite, ceva mai lungi, sub care sunt altele mai scurte, perpendiculare, ce dau impresia de pieptene (Pl. III/13); căni identice cu cele anterioare, dar cu umărul și corpul decorat prin benzi late lustruite, care alternează cu zone de linii în

²⁶ I. H. Crișan, *Ceramica ...*, p. 183.

²⁷ M. Macrea, I. Glodariu, *Arpașu de Sus*, București, 1976, p. 68.

²⁸ R. și Ec. Vulpe, în *Dacia*, III-IV, p. 300, fig. 65.

²⁹ A. Buzilă, *op. cit.*, p. 99-100, pl. 13.

rețea, iar pe partea inferioară sunt linii ceva mai groase, verticale, lustruite (Pl. III/14); gâtul este decorat cu linii lustruite, verticale, dispuse din loc în loc (Pl. III/16); registru marcat de câte una sau mai multe nervuri orizontale realizate la roată și umărul cu grupe de câte trei linii oblice, lustruite, dispuse din loc în loc (Pl. VI/10, 11); nervuri în relief, realizate la roată, dispuse orizontal pe gâtul vasului.

Pornind de la faptul că sunt atașate corpului vasului, de deasupra buzei și prinse pe umăr, torțile sunt, de obicei, formate din bandă lată, ovală în secțiune (Pl. IV/17; Pl. VI/1); unele au pe partea vizibilă din exterior câte două caneluri verticale (Pl. IV/18); torți cu buton deasupra și cu creastă (Pl. IV/7); mijlocul dintre cele două caneluri (șanțuiri) este pronunțat și marginile teșite (Pl. IV/4; Pl. VI/4); în bandă sunt aproape dreptunghiulare în secțiune (Pl. VI/5); cu o singură canelură, dar nu pe mijloc (Pl. VI/2, 3); cu câte trei șanțuiri longitudinale (Pl. IV/15, 16); cu câte două șanțuiri longitudinale și cu câte o creastă, destul de pronunțată (Pl. IV/19, 20); late, cu câte două șanțuiri longitudinale, partea din mijloc decorată în diverse feluri, crestată oblic sau orizontal (Pl. IV/2, 4, 5); cu două șanțuiri longitudinale, dar cu partea din mijloc bombată și decorată cu alveole adânci (Pl. IV/12, 13); sau crestat cu buton (Pl. IV/10); din doi sau trei cilindri alăturați sau împlețiți (Pl. IV/3; Pl. III/4); cu cilindrul din mijloc crestat oblic (Pl. IV/9) etc.

Marea majoritate a torților prezentate aparține cănilor de lux. Cele obișnuite sunt destul de simple, având o importanță, mai ales, funcțională și mai puțin decorativă.

Trebuie să remarcăm faptul că decorul cănilor cu o toartă, lucrate la roată, este foarte variat și cuprinde diverse tipuri de decor. Gama largă de motive decorative rămâne legată de gustul pentru frumos manifestat de meșterii olari daci și poate și de cei care comandau anumite recipiente cu decorul preferat. Cel mai răspândit procedeu de ornamentare a cănilor este lustruirea, tehnică ce este cunoscută încă din epoca bronzului, constituind și pentru prima perioadă geto-dacică un mod frecvent de decorare a ceramicii, mai ales pentru cea fină. Ceramica lucrată la roată, însă, dispune de o gamă foarte largă de motive decorative lustruite, care fac din unele recipiente adevărate opere de artă.

DECORATIVE ELEMENTS OF THE GETO-DACIAN JUGS

SUMMARY

The author analyses the ornamentation of the jugs. They represent a very spread both hand-made and wheel-made type of vessel.

The five variants of the *one-handle, hand-made jugs* have a rather scanty decoration, most of them being polished on their whole surface. The first two variants are decorated with conical prominences, dots or with zig-zag and little fir-shaped *incisions* on the shoulders and the rims of some jugs.

The *one-handle, wheel-made jugs* appear in two variants (in the shape of bitruncated cones and with a rounded body). Their ornamentations is richer and consists of very different decorative patterns: *polished, incised* and *in relief* patterns.

FIGURE EXPLANATIONS

Pl. I. 1-11, jugs discovered at Brad.

Pl. II. 1-29, jugs discovered at Brad.

Pl. III. Hand-made and wheel-made jugs discovered at Brad and in other Geto-Dacian settlements. 8, 13 – Brad; 1-7, 9, 10-12, 14, 16 – after I. H. Crișan.

Pl. IV. Jugs discovered at Brad.

Pl. V. Jugs discovered at Brad (1-6, 8, 9, 12-17, 20) and Răcățiu (7, 10-11, 18-19, after V. Căpitanu).

Pl. VI. Jugs discovered at Brad (1-6, 8-9) and Răcățiu (7, 8-13, after V. Căpitanu).